

POSTANOWIENIE

Dnia 25 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania M. Z.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.
o prawo do emerytury górniczej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 25 kwietnia 2018 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 9 lutego 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] wyrokiem z dnia 9 lutego 2017 r. oddalił apelację wniesioną przez ubezpieczonego M. Z. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. z dnia 12 października 2016 r., oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 2 marca 2016 r., którą organ rentowy odmówił przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury górniczej.

Ubezpieczony M. Z. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 9 lutego 2017 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest: art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 1994 r. w sprawie określenia niektórych stanowisk pracy górniczej oraz stanowisk

pracy zaliczanej w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury lub renty oraz pkt 18 załącznika nr 3 do tego rozporządzenia.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na potrzebę wykładni art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Jego zdaniem, dokonanie wykładni tego przepisu jest bowiem niezbędne w zakresie ustalenia, jakiego rodzaju prace można, na jego podstawie, zaliczyć do stażu pracy, w wymiarze półtorakrotnym. Odwołując się do argumentacji zawartej w uzasadnieniu podstaw kasacyjnych, skarżący stwierdził, że redakcja tego przepisu nie jest jasna i precyzyjna. Z tego powodu przepis ten może być interpretowany na dwa przeciwstawne sposoby – pierwszy, prezentowany w toku postępowania przez ubezpieczonego, oraz drugi, przyjęty przez Sądy obu instancji. Waga przedstawionego zagadnienia jest zaś o tyle istotna, że przyjęcie interpretacji zawartej w zaskarżonym orzeczeniu prowadzi do znacznego zawężenia zakresu prac zaliczanych w wymiarze półtorakrotnym, a co za tym idzie, uniemożliwienia znacznej grupie ubezpieczonych uzyskanie prawa do wcześniejszej emerytury lub otrzymywania świadczenia w zwiększonej wysokości. Sama natomiast kwestia, jaką ów przepis normuje, a to uzyskiwanie prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego w związku z wykonywaniem pracy w szczególnie ciężkich warunkach jest niezwykle istotna z punktu widzenia zasad konstytucyjnych, w szczególności zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji RP), zasady równości wobec prawa (art. 32 Konstytucji RP) oraz prawa do zabezpieczenia społecznego (art. 67 ust. 1 Konstytucji RP). W ocenie skarżącego, przepisy te winny być sformułowane w sposób jasny, niebudzący wątpliwości interpretacyjnych tak, aby uprawnieni obywatele mieli świadomość uprawnień przysługujących im z mocy Konstytucji oraz ustaw szczególnych, zgodnie z zasadą zaufania obywatela do państwa i prawa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada też przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawa wymaga od skarżącego nie tylko określenia, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ale również wskazania, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Ponadto, konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03, z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07). W przypadku powoływania się na rozbieżności w orzecznictwie konieczne jest także, choćby przykładowe, wskazanie orzeczeń, w których ten sam przepis prawa byłyby odmiennie wykładany. Należy również podkreślić, iż nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) podobnie jak nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego

zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP – wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów. Przede wszystkim ani on sam, ani jego uzasadnienie nie opisuje bowiem wątpliwości lub rozbieżności związanych z powołanym tam art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz nie wskazuje argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych. Nie zawiera też własnej propozycji interpretacyjnej, poprzestając na stwierdzeniu, że „redakcja wskazanego przepisu nie jest jasna i precyzyjna” oraz odwołując się co do tych kwestii do uzasadnienia podstaw kasacyjnych. Tymczasem, w myśl art. 398⁴ § 2 k.p.c., oprócz wymagań przewidzianych w § 1 tego przepisu, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Jest to szczególne i samoistne wymaganie skargi kasacyjnej, którego nie można mylić z wymaganiem konstrukcyjnym dotyczącym przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.). Wymaganie wynikające z art. 398⁴ § 2 k.p.c. wiąże się bowiem wyłącznie z instytucją przesądu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie podkreśla się zaś w tym względzie, że ze względu na odmienny cel instytucji przesądu oraz jej odrębne i kwalifikowane przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 – 4 k.p.c., wskazanie i uzasadnienie okoliczności, które miałyby decydować o poddaniu skargi kasacyjnej merytorycznej ocenie, nie może polegać na odwołaniu się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Za prawidłowo sporządzoną skargę kasacyjną można zatem uznać tylko taką skargę, w której oba te wymagania są spełnione oddzielnie (odrębnie) i autonomicznie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365). W ramach oceny, czy skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania, nie jest natomiast rzeczą Sądu Najwyższego doszukiwanie się w uzasadnieniu podstaw kasacyjnych argumentacji mającej wykazać istnienie zagadnienia prawnego, które miałyby istotny charakter, czy też wątpliwości dotyczących wykładni określonego przepisu, ponieważ że na tym etapie

postępowania (przesąd) podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie nie podlegają jeszcze badaniu (por. pośród wielu postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 2010 r., II UK 274/09, LEX nr 585794). Wynika to stąd, że na tym etapie przedmiotem badania dokonywanego przez Sąd Najwyższy jest jedynie to, czy wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej wskazuje i wykazuje choć jedną z podstaw (przesłanek) przedsądu wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Podstawy kasacyjne stanowią zaś odrębny od przesłanek przedsądu element skargi, w związku z czym nie zastępują one (ani ich uzasadnienie) i nie mogą zastąpić przesłanek przedsądu. Innymi słowy, podstawy kasacyjne podlegają rozpoznaniu dopiero po przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Niezależnie od wyżej podniesionych argumentów, przeciwko poddaniu wniesionej w niniejszej sprawie skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu przemawia również to, że wykładnia art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS była wielokrotnie przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego i ma obecnie ugruntowany charakter, natomiast skarżący nie podejmuje nawet próby podważenia prawidłowości tej wykładni. W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się zaś, że o uznaniu konkretnej pracy za pracę górniczą zaliczaną w wymiarze półtorakrotnym decyduje charakter czynności faktycznie wykonywanych przez pracownika, a nie treść umowy o pracę łączącej go z pracodawcą ani nazwa stanowiska określona w angażach lub zaświadczeniu o wykonywaniu pracy w szczególnych warunkach (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 marca 1998 r., II UKN 570/97, OSNAPiUS 1999 nr 6, poz. 213; z dnia 22 marca 2001 r., II UKN 263/00, OSNAPiUS 2002 nr 22, poz. 553; z dnia 2 czerwca 2010 r., I UK 25/10, LEX nr 621137). Prace te muszą być bezpośrednio związane z wykonywaniem czynności w przodkach przy urabianiu i ładowaniu urobku lub przy montażu, likwidacji i transporcie obudów, maszyn urabiających, ładujących i transportujących w przodkach oraz przy głębieniu szybów i robotach szybowych, a „inne prace w przodku” powinny wiązać się z bezpośrednim i zasadniczym procesem produkcyjnym zakładu górniczego, polegającym na urobku i wydobywaniu kopalin (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 11 lutego 2010 r., I UK 236/09, LEX nr 585722; z dnia 24 marca 2011 r., I UK 328/10, LEX nr 811825; z dnia 3 października 2017 r., I UK 410/16, LEX nr 2397634 oraz postanowienia: z dnia

19 stycznia 2012 r., I UK 319/11, LEX nr 1215422; z dnia 14 lutego 2018 r., I UK 163/17, LEX nr 2486870). Wykaz stanowisk, na których wykonywana jest taka kwalifikowana praca górnicza określa, z kolei, załącznik nr 3 do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1994 r. w sprawie określenia niektórych stanowisk pracy górniczej oraz stanowisk pracy zaliczanej w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury lub renty. Wspomniany wykaz odnosi się jednak wyłącznie do zadań wykonywanych przez górnika, jeżeli spełniają one kryteria miejsca wykonywania pracy i jej charakteru określonego w art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy.

W ocenie Sądu Najwyższego, nawet pobieżna lektura pisemnych motywów zaskarżonego wyroku musi prowadzić do wniosku, że Sąd drugiej instancji w pełni respektował przedstawioną wykładnię art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a nawet uczynił z niej podstawę własnej oceny prawnej ustalonego w sprawie stanu faktycznego, z którego jednoznacznie wynika, że skarżący w spornym okresie nie świadczył pracy na stanowisku pomocy dołowej (wymienionej w pkt 18 załącznika nr 3 do wcześniej powołanego rozporządzenia), lecz realizował obowiązki pomiarowego i inspektora mierniczego dołowego, a więc świadczył pracę na stanowisku, które we wspomnianym załączniku nie zostało wymienione. Należy zaś podkreślić, że Sąd Najwyższy, zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c., jest w postępowaniu kasacyjnym związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, co oznacza, że w przypadku poddania skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznania musiałby uwzględnić owe ustalenia przy rozpatrywaniu podniesionych w skardze zarzutów naruszenia prawa materialnego.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał zatem, że skarżący nie wykazał potrzeby rozpoznania jego skargi kasacyjnej. Dlatego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji.